

شیوه‌نامه بازننگری و تدوین برنامه های درسی دانشگاه صنعتی شیراز

مقدمه

به منظور فراهم آوردن زمینه اجرایی "آیین نامه واگذاری اختیارات برنامه‌ریزی درسی به دانشگاه‌ها و موسسه‌های آموزش عالی" مصوب جلسه شماره ۸۸۲ مورخ ۱۳۹۵/۱۱/۲۳ شورای عالی برنامه‌ریزی آموزشی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، شیوه‌نامه بازننگری و تدوین برنامه‌های درسی دانشگاه صنعتی شیراز تهیه گردید.

هدف

ماده ۱. هدف تدوین این شیوه‌نامه به شرح ذیل می‌باشد.

- الف) انطباق برنامه‌های درسی با نیازهای جامعه، اهداف برگرفته از طرح آمایش آموزش عالی و نقشه جامع علمی کشور، سند راهبردی دانشگاه و توجه به علایق دانشجویان
- ب) روزآمدسازی، پرمایگی و اصلاح محتوای رشته‌های تحصیلی با توجه به تحولات دانش بشری
- ج) ایجاد روحیه نوآوری، تحقیق و پژوهش، کارآفرینی و ارتقاء توان اشتغال‌پذیری دانش‌آموختگان از طریق آموزش‌های مهارتی
- د) توانمند نمودن دانشجویان و دانش‌آموختگان برای انجام تحقیق و پژوهش و ادامه تحصیل در مقاطع تحصیلی بالاتر
- ه) ارتقا بهره‌وری و تضمین کیفیت استانداردهای آموزشی دانشگاه

تعریف‌ها و اختصارها

ماده ۲. برای رعایت اختصار، واژه‌های زیر در این شیوه‌نامه به کار می‌رود.

وزارت: منظور وزارت علوم، تحقیقات و فناوری است.

دانشگاه: منظور دانشگاه صنعتی شیراز است.

شورای عالی برنامه‌ریزی: منظور شورای عالی برنامه‌ریزی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری است.

شورا: منظور شورای برنامه‌ریزی درسی دانشگاه است.

شورای آموزشی و تحصیلات تکمیلی: منظور شورای آموزشی و تحصیلات تکمیلی دانشگاه است.

گروه آموزشی: بنیادی‌ترین واحد سازمانی دانشگاهی متشکل از تعدادی عضو هیأت علمی دارای تخصص مشترک در یک رشته علمی یا چند رشته متجانس که به منظور ایجاد و اجرای آن رشته تحصیلی در دانشگاه تشکیل می‌شود.

شورای گسترش: منظور شورای گسترش آموزش عالی است.

رشته تحصیلی: یکی از شعب فرعی از شاخه‌های علمی است که به لحاظ موضوع دارای قلمرو مشخص و متمایز از سایر شاخه‌های علمی است و به احراز دانش تخصصی، مهارت یا کارآمدی معینی می‌انجامد.

گرایش تحصیلی: هر یک از شعب یک رشته تحصیلی که ناظر بر تخصص آن باشد، که اختلاف دروس در دو گرایش از یک رشته نباید از ۷۰ درصد کل واحدهای رشته بیشتر باشد.

برنامه درسی: منظور مجموعه بهم پیوسته‌ای از دروس هر رشته تحصیلی با هدفی مشخص، مصوب مراجع قانونی است.

واحد درسی: میزان درسی است که مفاد آن برای هر واحد نظری ۱۶ ساعت، عملی یا آزمایشگاهی ۳۲ ساعت، کارگاهی یا عملیات میدانی (بازدید علمی) ۴۸ ساعت، کارورزی یا کار در عرصه ۶۴ ساعت و کارآموزی ۱۲۰ ساعت در طول یک نیمسال تحصیلی یا دوره تابستانی و طبق برنامه درسی مصوب اجرا می‌شود.

دروس عمومی: درس‌هایی است که برای تمام دانشجویان دوره کارشناسی پیوسته در تمامی موسسه‌ها به صورت یکسان ارائه می‌شود و گذراندن آنها توسط دانشجو الزامی است.

دروس پایه: درس‌هایی است که دانشجو، ملزم به اخذ آنها است و با هدف افزایش بنیه علمی و آماده کردن دانشجو برای درک بهتر دروس تخصصی ارائه می‌شود.

دروس تخصصی: درس‌هایی است که دانشجو، ملزم به اخذ آنها است و فراتر از مبانی و چهارچوب‌های نظری و به عنوان جزئی از هسته اصلی برنامه درسی است که با هدف عمق بخشیدن به دانش یا مهارت دانشجو ارائه می‌شود.

دروس اختیاری: درس‌هایی که دانشجو از میان دروس مرتبط با رشته خود، به اختیار و با راهنمایی استادان، بر می‌گزیند.

دروس جبرانی: درس‌هایی است که به تشخیص گروه آموزشی، گذراندن آن برای رفع کمبود دانش یا مهارت دانشجو، در آغاز دوره تحصیلی مربوط ضروری است.

بازنگری برنامه درسی: حذف، ادغام، جایگزینی، تغییر عنوان و یا محتوای سرفصل هر یک از دروس برنامه درسی، در چارچوب اهداف ماده ۱ است.

تدوین برنامه درسی: ارائه برنامه درسی برای رشته تحصیلی جدید، در چارچوب اهداف ماده ۱ است.

ایجاد رشته/گرایش: تاسیس رشته/گرایشی که تاکنون در دانشگاه وجود نداشته است و جذب دانشجو در این رشته/گرایش اهداف ماده ۱ را محقق می‌سازد.

کلیات

ماده ۳. ارکان برنامه‌ریزی درسی دانشگاه به شرح زیر می‌باشد:

الف) شورای برنامه‌ریزی درسی دانشگاه

ب) شورای برنامه‌ریزی درسی دانشکده

ج) شورای برنامه‌ریزی درسی گروه آموزشی

شورای برنامه‌ریزی درسی گروه آموزشی

ماده ۴. اعضای شورای برنامه‌ریزی درسی گروه آموزشی متشکل از حداقل ۵ نفر و حداکثر ۷ نفر به رای و انتخاب گروه آموزشی از بین اعضای هیات علمی دانشگاه‌ها و موسسات آموزش عالی کشور با مرتبه حداقل استادیاری و دارای سابقه کار حداقل ۳ سال و با ملاحظات ذیل تعیین می‌گردند.

الف) مدیر گروه آموزشی رئیس شورای برنامه‌ریزی درسی گروه آموزشی است.

ب) حداقل نیمی از اعضای شورای برنامه‌ریزی درسی گروه آموزشی از اعضا گروه آموزشی انتخاب می‌شوند.

تبصره ۱. گروه‌های آموزشی که دارای حداقل تعداد اعضاء هیات علمی برای تشکیل شورای برنامه‌ریزی گروه آموزشی نمی‌باشند لازم است از بین اعضاء هیات علمی خارج از گروه آموزشی دانشگاه با مرتبه حداقل استادیاری یا از اعضای هیات علمی خارج از دانشگاه با مرتبه حداقل دانشیاری در رشته‌های مرتبط، افرادی را انتخاب و پس از تایید شورای برنامه‌ریزی دانشکده، به شورای برنامه‌ریزی درسی دانشگاه پیشنهاد دهند.

تبصره ۲. در زمان بازنگری کلیه دروس یک گرایش یا ایجاد رشته جدید لازم است حداقل یک نفر از اعضای هیات علمی سایر دانشگاه‌ها به عنوان عضو مدعو در شورای برنامه‌ریزی درسی گروه آموزشی حضور داشته باشند. عضو مدعو به انتخاب گروه آموزشی و تایید به ترتیب شورای برنامه‌ریزی درسی دانشکده و دانشگاه تعیین می‌گردد.

تبصره ۳. شورای برنامه‌ریزی درسی گروه آموزشی می‌تواند حسب مورد و در صورت لزوم از متخصصین حرفه‌ای خارج از دانشگاه (بدون حق رای) از سازمان‌های مرتبط (برای مثال آموزش و پرورش، صنایع، وزارت کار) دعوت نماید. متخصصین حرفه‌ای به انتخاب گروه آموزشی تعیین می‌گردد.

تبصره ۴. احکام اعضاء شورای برنامه‌ریزی گروه آموزشی توسط رئیس دانشکده و برای مدت دو سال صادر می‌شود.

تبصره ۵. شورای برنامه‌ریزی درسی گروه آموزشی از میان خود یک نفر را به عنوان دبیر و نماینده در شورای برنامه‌ریزی درسی دانشکده انتخاب می‌کند.

تبصره ۶. جلسات شورای برنامه‌ریزی درسی گروه آموزشی با حضور حداقل دوسوم اعضاء رسمی است.

ماده ۵. وظایف شورای برنامه‌ریزی درسی گروه آموزشی به شرح ذیل است.

الف) مطالعه و بررسی برنامه‌های درسی موجود و فعال با هدف بازنگری

ب) تطبیق برنامه‌های درسی پیشنهادی با آیین‌نامه‌های وزارتی و سیاست‌های مصوب دانشگاه

ج) تدوین و تصویب برنامه‌های درسی پیشنهادی در گروه آموزشی

ماده ۶. شورای برنامه‌ریزی گروه موظف است در بازنگری، تدوین و تصویب برنامه‌های درسی خود معیارهای زیر را مورد توجه قرار دهد:

- الف) لحاظ نمودن مفاد سند راهبردی دانشگاه
- ب) رعایت ضوابط و مقررات آموزشی دانشگاه
- ج) بررسی اثرات جانبی حاصل از ایجاد تغییرات در برنامه‌های درسی
- د) رعایت اصول و روش‌های برنامه‌ریزی درسی
- ه) تناسب هرچه بیشتر برنامه‌ها با امکانات و توانایی‌های دانشگاه

شورای برنامه‌ریزی درسی دانشکده

ماده ۷. شورای برنامه‌ریزی درسی دانشکده شامل رئیس دانشکده، معاون دانشکده، نماینده شورای برنامه‌ریزی درسی گروه‌های آموزشی و یک نفر از اعضای هیات علمی گروه آموزشی مرتبط با برنامه درسی پیشنهادی به انتخاب گروه آموزشی مربوطه (بدون حق رای) می‌باشد.

تبصره ۱. رئیس شورای برنامه‌ریزی درسی دانشکده، رئیس دانشکده است.

تبصره ۲. شورای برنامه‌ریزی درسی دانشکده یک نفر را از میان خود به عنوان دبیر انتخاب می‌نماید.

تبصره ۳. احکام اعضاء شورای برنامه‌ریزی درسی دانشکده توسط معاون آموزشی دانشگاه و برای مدت دو سال صادر می‌شود.

تبصره ۴. جلسات شورای برنامه‌ریزی درسی دانشکده با حضور حداقل دوسوم اعضاء رسمی است.

تبصره ۵. شورای برنامه‌ریزی درسی دانشکده می‌تواند حسب مورد و در صورت لزوم از متخصصین حرفه‌ای خارج از دانشگاه (بدون حق رای) از سازمان‌های مرتبط (برای مثال آموزش و پرورش، صنایع، وزارت کار) دعوت نماید.

تبصره ۶. در دانشکده‌هایی که فقط یک گروه آموزشی دارند شورای برنامه‌ریزی درسی گروه و دانشکده یکسان است.

ماده ۸. وظایف شورای برنامه‌ریزی درسی دانشکده به شرح ذیل است.

- الف) تدوین و نظارت مستمر بر رویه‌های برنامه‌ریزی درسی در سطح دانشکده
- ب) تطبیق برنامه‌های درسی پیشنهادی گروه‌های آموزشی با آیین‌نامه‌های وزارتی و سیاست‌های مصوب دانشگاه
- ج) ایجاد هماهنگی‌های لازم در برنامه‌ریزی دروس مشترک مورد نیاز گروه‌های آموزشی دانشکده
- د) ایجاد هماهنگی لازم در برنامه‌ریزی دروس مشترک، آزمایشگاهی و کارگاهی در سطح دانشکده به منظور استفاده بهینه از امکانات موجود

ه) بازنگری و بررسی مستمر پیشنهادات اصلاحی ارائه شده از گروه‌های آموزشی دانشکده
و) تصویب برنامه‌های درسی پیشنهادی گروه آموزشی و ارسال آن به شورای برنامه‌ریزی آموزشی
دانشگاه

شورای برنامه‌ریزی درسی دانشگاه

ماده ۹. شورای برنامه‌ریزی درسی دانشگاه شامل معاون آموزشی دانشگاه، مدیر آموزش و تحصیلات تکمیلی دانشگاه، مدیر دفتر نظارت، ارزیابی و تضمین کیفیت دانشگاه، دو نفر عضو هیات علمی صاحب نظر در برنامه‌ریزی درسی به انتخاب معاون آموزشی و دو نفر به انتخاب شورای آموزشی و تحصیلات تکمیلی دانشگاه و یک نفر از اعضای هیات علمی گروه آموزشی مرتبط با برنامه درسی پیشنهادی به انتخاب گروه آموزشی مربوطه (بدون حق رای) می‌باشد.

تبصره ۱. معاون آموزشی دانشگاه به عنوان رییس شورا یک نفر از اعضاء شورا را به عنوان دبیر شورای برنامه‌ریزی درسی دانشگاه منصوب می‌کند که وظیفه تنظیم دستور جلسات، طرح برنامه‌های پیشنهادی، تهیه صورت‌جلسات و پی‌گیری امور مربوطه را بر عهده دارد.

تبصره ۲. احکام اعضاء شورای برنامه‌ریزی درسی دانشگاه توسط معاون آموزشی دانشگاه برای مدت دو سال صادر می‌شود.

تبصره ۳. جلسات شورا با حضور حداقل دوسوم اعضاء رسمی است.

تبصره ۴. شورای برنامه‌ریزی درسی دانشگاه می‌تواند حسب مورد و در صورت لزوم از متخصصین حرفه‌ای خارج از دانشگاه (بدون حق رای) از سازمان‌های مرتبط (برای مثال آموزش و پرورش، صنایع، وزارت کار) دعوت نماید.

ماده ۱۰. وظایف شورای برنامه‌ریزی درسی دانشگاه به شرح ذیل می‌باشد.

الف) تدوین خط مشی کلان برنامه‌ریزی درسی دانشگاه

ب) تطبیق برنامه‌های درسی پیشنهادی گروه‌های آموزشی با آیین‌نامه‌های وزارتی و سیاست‌های مصوب دانشگاه

ج) ایجاد هماهنگی‌های لازم در برنامه‌ریزی دروس مشترک اعم از نظری و عملی مورد نیاز گروه‌های آموزشی دانشکده‌های مختلف

د) تصویب برنامه‌های درسی پیشنهادی توسط دانشکده‌ها

مراحل بازنگری و تدوین برنامه‌های درسی

ماده ۱۱. پیشنهاد اولیه موضوع برای ایجاد هرگونه تغییر در برنامه درسی، توسط هر یک از اعضای شورای برنامه‌ریزی درسی دانشگاه، وزارت علوم، تحقیقات و فناوری و سایر صاحب‌نظران، قابل طرح در شورای برنامه‌ریزی گروه است.

ماده ۱۲. گردش کار و مراحل اجرایی بازنگری و تدوین برنامه‌درسی به شرح ذیل می‌باشد.

- ۱) پیشنهاد اولیه و طرح موضوع در شورای برنامه‌ریزی درسی گروه آموزشی دانشکده
- ۲) بررسی توجیه تغییرات در شورای برنامه‌ریزی درسی گروه آموزشی با در نظر گرفتن شرایط گروه، دانشکده و دانشجویان مربوطه، قوانین و مقررات آموزشی و با توجه به اهداف مندرج در ماده ۱
- ۳) تصویب تغییرات مورد نظر در شورای برنامه‌ریزی درسی گروه آموزشی
- ۴) تصویب تغییرات مورد نظر در شورای برنامه‌ریزی درسی دانشکده
- ۵) ارائه درخواست تغییر مورد نظر از سوی رئیس دانشکده به رئیس شورای برنامه‌ریزی دانشگاه
- ۶) بررسی اولیه تغییرات توسط دبیرخانه شورا و قراردادن موضوع در دستور کار شورا جهت بررسی (در صورت کامل بودن)، و یا عودت به دانشکده جهت اصلاح و تکمیل (در صورت نقص اطلاعات یا مستندات یا داشتن ایرادات کلی)
- ۷) بررسی و تصویب برنامه در شورای برنامه‌ریزی درسی دانشگاه
- ۸) ارسال برنامه‌های مصوب از سوی معاون آموزشی دانشگاه به دبیرخانه شورای عالی برنامه‌ریزی جهت تصویب
- ۹) ابلاغ برنامه مصوب شورای عالی برنامه‌ریزی درسی موضوع بند ۸ از سوی معاون آموزشی دانشگاه به دانشکده جهت اجرا
- ۱۰) اعلام برنامه‌های مصوب شورای عالی برنامه‌ریزی درسی از سوی رئیس شورای برنامه‌ریزی درسی دانشگاه به مدیر امور آموزشی و تحصیلات تکمیلی دانشگاه جهت اطلاع و اجرا

ماده ۱۳. به غیر از دروس عمومی، که تعداد و نوع آنها توسط شورای عالی انقلاب فرهنگی تعیین می‌گردد، دانشگاه می‌تواند با رعایت اصول و موازین مندرج در مواد این شیوه‌نامه و آیین‌نامه‌ها و بخشنامه‌های مربوط، نسبت به بازنگری و ایجاد هرگونه تغییر در برنامه‌های درسی گرایش‌های مختلف در کلیه مقاطع تحصیلی، مطابق گردش کار ماده ۱۲ اقدام نماید.

تبصره. ایجاد تغییر در تعداد واحدهای درسی هر گرایش، فقط در سقف تعداد کل واحدها که از سوی شورای عالی برنامه‌ریزی تعیین گردیده است، صورت می‌پذیرد.

ماده ۱۴. موارد ذیل لازم است در شورای برنامه‌ریزی درسی دانشگاه بررسی و تصمیم‌گیری گردد.

- ۱) اضافه نمودن یک یا چند درس جدید به یک رشته گرایش
- ۲) تغییر کامل یا اصلاح بخشی از محتوای یک یا چند درس
- ۳) تغییر واحد یک یا چند درس از دروس
- ۴) اضافه کردن یا حذف یک پیش‌نیاز برای یک یا چند درس
- ۵) تبدیل یک یا چند درس اجباری به درس اختیاری
- ۶) سایر موارد مشابه به تشخیص شورای برنامه‌ریزی درسی دانشگاه
- ۷) هرگونه تغییر در عنوان، محتوای یک درس اصلی، تخصصی یا اختیاری که فرا دانشکده‌ای محسوب شود.
- ۸) هرگونه تغییر در برنامه درسی که اجرای آن مستلزم بودجه‌ای فراتر از بودجه معمول دانشکده باشد.

ماده ۱۵. موارد ذیل لازم است پس از بررسی در شورای برنامه‌ریزی درسی دانشگاه، در شورای دانشگاه نیز بررسی و تصمیم‌گیری گردد.

- ۱) تدوین برنامه آموزشی و درسی برای یک رشته یا گرایش جدید
- ۲) بازنگری در برنامه درسی یک گرایش بطوری که بیش از نیمی از برنامه درسی تغییر کند.
- ۳) حذف کامل یک رشته یا گرایش

ماده ۱۶. کلیه تغییراتی که در گذشته بدون اخذ مجوز و یا با اخذ مجوز از شورای آموزشی دانشگاه به طور موقت در برنامه گرایش‌های مختلف اعمال شده است لازم است بر مبنای مواد این شیوه‌نامه به تایید مراجع ذی-صلاح برسد. بر این اساس مدیران گروه‌ها موظفند نسبت به طرح و پیگیری موضوع تا تصویب قطعی اقدام نمایند.

مدت اجراء و تصویب شیوه‌نامه

ماده ۱۷. این شیوه‌نامه از تاریخ تصویب به مدت ۲ سال به صورت آزمایشی به مرحله اجرا در می‌آید. تصویب قطعی آن پس از انقضاء مهلت، بر اساس سیاست‌های کلان وزارت علوم، تحقیقات و فناوری و دانشگاه و نظرات دانشکده‌ها، گروه‌های آموزشی و صاحب‌نظران و پس از ارزیابی عملکرد گروه‌های آموزشی در دوره آزمایشی، صورت خواهد پذیرفت.

ماده ۱۸. تغییر مواد این شیوه‌نامه در طول دوره آزمایشی و قطعی با ارائه پیشنهاد یا دستور از سوی

الف) هیات رئیسه دانشگاه

ب) شورای برنامه‌ریزی درسی دانشگاه

ج) شورای آموزشی و تحصیلات تکمیلی دانشگاه

د) وزارت علوم، تحقیقات و فناوری
در شورای دانشگاه قابل بررسی است.

ماده ۱۹. این شیوه‌نامه در یک مقدمه، ۱۹ ماده و ۱۷ تبصره به پیشنهاد شورای برنامه‌ریزی درسی دانشگاه در مورخ ۱۳۹۹/۱۰/۲۲ در شورای دانشگاه به تصویب رسید و از تاریخ تصویب لازم الاجرا است.